

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний університет
Освітня програма	20749 економіка
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	051 Економіка

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ГЕР - галузева експертна рада

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

05.11.2020 р.

Справа № 0857/АС-20

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" у складі:

Шаульська Лариса Володимирівна – головуючий,
Анжеліка Герасименко,
Вершиніна Дарина Миколаївна,
Жарова Любов Валеріївна,
Ігнатюк Анжела Іванівна,
Кривенко Ірина Степанівна,
Кужелєв Михайло Олександрович,
Ларіонов Станіслав Олександрович,
Мацієвський Юрій Володимирович,
Оксамитна Світлана Миколаївна,
Фалько Наталя Миколаївна,
Фісун Олександр Анатолійович,

за участі запрошених осіб:

Карпуша Василь Данилович, перший проректор – представник ЗВО,
Кубатко Олександр Васильович – гарант ОП,
Шандар Анна Михайлівна – член експертної групи,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

Назва ЗВО	Сумський державний університет
Назва ВСП ЗВО	<i>не застосовується</i>
ID освітньої програми в ЄДЕБО	20749
Назва ОП	економіка
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Спеціалізація (за наявності)	<i>відсутня</i>
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію з визначенням "зразкова".

За – 12, Проти – 0

1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

2. Обґрунтування ГЕР

У цьому розділі ГЕР надає власну оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Обґрунтування» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

1.1 Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти

не застосовується

1.2 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін

не застосовується

1.3 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм

не застосовується

1.4 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності).

За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня

Часткова невідповідність: як в ОНП 2016, так і в ОНП 2019 року орієнтація програми визначена з використанням дескрипторів («...здатності розв'язувати спеціалізовані завдання, ... у сфері управління розвитком соціально-економічних систем ...»), які детерміновані НРК для бакалаврського рівня (6 рівня в НРК редакції 2011 року та 7 рівня в НРК редакції 2019 року): «Здатність особи розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності...». Та ж редакція збережена і у верифікованій версії ОНП 2020 року, розміщеній на веб-сайті ЗВО. Формулювання орієнтації програми слід уточнити, привести у відповідність до вимог НРК. В переліку компетентностей та результатів навчання не визначено тих, що стосуються реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності, вимога формування яких детермінована п.27 Постанови КМУ № 216 від 23.03.2016. Про можливість формування таких не йдеться й у силабусах жодної з дисциплін спрямованих на набуття універсальних навичок дослідника, а саме: «Методологія та методи наукових досліджень», «Інноваційна педагогічна діяльність», «Управління науковими проектами», «Методика підготовки наукових праць».

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

2.1 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)

Часткова невідповідність: в ОНП 2016 року на дисципліни що забезпечують формування мовних компетентностей, зокрема дисципліну «Англійська мова академічного спрямування» відведено тільки 5 кредитів, тоді як згідно п.27 Постанови КМУ № 216 від 23.03.2016 має бути не менше 6 кредитів ЄКТС. Водночас у ОНП 2019 року цю проблему усунуто за рахунок перерозподілу кредитів між дисциплінами.

2.2 Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання

Чітко визначеною та доступною для вимірювання є система результатів навчання за дисципліною, для кожного РН передбачено релевантний набір форм опрацювання, в сукупності РН логічно формують ПРН. Подібний актуальний зміст, обґрунтовану логіку і специфічний набір форм і методів навчання демонструють всі ОК

2.3 Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеній для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)

не застосовується

2.4 Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством

не застосовується

2.5 Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності

Часткова невідповідність: у ОНП 2016 року відсутня педагогічна практика. Її було запроваджено у 2019 році. При цьому не наведено підтверджень інших видів системної практичної підготовки аспірантів, наприклад – наукової практики шляхом участі усіх аспірантів у науково-дослідних роботах. У звіті ЕГ йдеться про окремі випадки такої участі, тоді як на ОНП навчається 46 аспірантів. Доступ до програми ОК «Педагогічна практика за професійним спрямуванням» відсутній, наведено у звіті ЕГ посилання не дає права, а зрештою і можливості доступу до програми. З тексту силабусу можна зробити висновок, що аспіранти не допускаються до безпосереднього викладання лекцій та / чи практичних занять, виконуючи тільки роль помічника викладача та забезпечуючи розробку окремих елементів методичного забезпечення. Водночас ЗВО у відповіді на проєкт висновку ГЕР зазначає, що часткова практична підготовка аспірантів відбувається також в межах окремих освітніх компонентів, зокрема в межах ОК «Інноваційна педагогічна діяльність», за якою передбачається проведення пробної лекції аспірантом, ОК «Економетрика і бізнес-аналітика», силабусом якої передбачено виконання індивідуального розрахункового завдання за власним напрямом дослідження, та ін.

2.6 Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям

не застосовується

2.7 Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності)

не застосовується

2.8 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання

не застосовується

2.9 Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою у разі її здійснення узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

не застосовується

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

3.1 Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти

не застосовується

3.2 Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми

не застосовується

3.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Відповідність на взірцевому рівні. За даними ЕГ на ОНП існує досвід визнання результатів навчання, отриманих в ході реалізації аспіранткою Ю.Срібанець програми міжнародного стажування, що є нетиповим для українських ЗВО і заслуговує визнання як краща практика.

3.4 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Відповідність на взірцевому рівні. У ЗВО діють чіткі правила зарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, а також існує практика такого перезарахування. Здобувач А. Баранов вивчав курс «Local Economic Development Planning», отримані результати навчання щодо забезпечення прогресивного (сталого) розвитку, розроблення і впровадження відповідних рішень на місцевому рівні перезараховані при вивченні вибіркової дисципліни «Теорія самоорганізації економічних систем»; результати навчання щодо оцінки еколого-економічних ресурсних конфліктів, отримані здобувачем Л. Люльовою під час вивчення курсу «Sustainable Development Goals: New Challenges and Perspectives» Центру соціологічних досліджень (Чорногорія), зараховані при вивченні дисципліни «Економічні конфлікти у глобальному середовищі».

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

4.1 Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи

Відповідність на взірцевому рівні. На ОНП застосовується досить широкий арсенал інноваційних методів навчання, про що свідчать силабуси відповідних освітніх компонентів, а також свідчення ЕГ. Значна і системна увага приділяється дистанційним методам он-лайн навчання, що було характерно ОП ще в період до запровадження карантинних заходів в Україні і може розглядатися як інноваційна і взірцева практика, що потребує поширення, особливо в умовах нових викликів, обумовлених пандемією COVID19. Взірцевою практикою є формат навчання, який не просто імітує реальні умови, а фактично забезпечує умови та супровід викладачів-експертів у відповідних сферах на етапах підготовки, просування, презентації та виконання реальних дослідницьких проєктів, заявок на фінансування, підготовки та рецензування наукових статей. Взірцевим є рівень кореляції між навчальним контентом, формами його опанування, засобами діагностики та заявленими ПРН, що простежується в силабусах та підтверджується ЕГ.

4.2 Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб)

Для інформування здобувачів використовується декілька каналів (особисті корпоративні акаунти, платформа дистанційного навчання, особисте спілкування та консультування, сайт ЗВО та сторінки кафедри), що забезпечує максимальний надійний вільний доступ здобувачів до актуальної інформації щодо всіх аспектів навчання за ОП, змісту ОК, критеріїв оцінювання.

4.3 Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми

ОНП демонструє взірцевий рівень поєднання навчання і досліджень, що забезпечується обґрунтованим переліком та новітнім змістом освітніх компонентів, рівнем академічної кваліфікації викладачів та наукових керівників, які є активними дослідниками, визнаними на світовому рівні та інституційним середовищем прогресивного університету, для якого ОНП "Економіка" виглядає як одна з флагманських програм. Ознаки взірцевості за 4.3: Яскраво простежується авторський характер курсів ОНП та втілення в кожній дисципліні актуальних трендів нової економіки. Прикладом є курс "Інноваційна педагогічна діяльність", зміст якого поєднує класику педагогіки з новітніми викликами: визначення ролі педагога і педагогічної діяльності у формуванні креативного потенціалу суспільства, трансформації ринку праці, оцінка інноваційної компетентності педагога та антиінноваційних бар'єрів, індивідуалізація освітнього процесу, акцент на питання ціннісного змісту та інноваційної культури. Організація навчання і викладання зорієнтовані на опрацювання актуального інструментарію педагога, орієнтованого на ідеологію економіки знань, на самонавчання, на технологічне опанування процесів продукування, концентрації та капіталізації інтелектуальних продуктів. Чітко визначеною та доступною для вимірювання є система результатів навчання за дисципліною, для кожного РН передбачено релевантний набір форм опрацювання, в сукупності РН логічно формують ПРН. Подібний актуальний зміст, обґрунтовану логіку і специфічний набір форм і методів навчання демонструють всі ОК. Взірцевим є підхід до формування актуальних навичок дослідника в межах дисципліни "Методика підготовки наукових праць", який передбачає проходження процедури рецензування статей у видавництвах Springer та Inderscience Publishers (журнали із БД WoS та Scopus) під керівництвом викладача - гаранта ОНП О. Кубатко, який є членом редколегії журналу "Environment, Development and Sustainability: A Multidisciplinary Approach to the Theory and Practice of Sustainable Development" (Scopus, Web of Science Core Collection), Нідерланди та рецензент видань, що індексуються БД Scopus, Web of Science: "International Journal of Global Environmental Issues", "International Journal of Global Energy Issues", "Environment, Development and Sustainability", "Energy & Environment". Взірцевий спосіб відпрацювання компетентності ЗК 4 "Здатність до управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, роботи в команді та лідерства під час реалізації досліджень" та створення умов для просування власного дослідницького проекту в межах ОК "Управління науковими проектами": практикум з формування ефективних проектних команд та запрошення до консультування практиків із НТСА та старт-ап центру СумДУ; подання заявок на фінансування з урахуванням досвіду викладача (гарант ОНП О. Кубатко), який є експертом МОН України за фаховим напрямом «Економічні перетворення: демографічні зміни та благополуччя суспільства».

4.4 Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі - викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Всі викладачі та наукові керівники є активними дослідниками, визнаними в Україні та на міжнародному рівні, що підтверджується кількісними та якісними показниками публікаційної активності, включеністю до міжнародних проектів, редколегій наукових журналів, які індексуються Scopus, Web of Science, обсягом залученого фінансування, експертною діяльністю тощо. Зміст освітніх компонентів втілює новітні результати дослідницької діяльності НПП, свідомо підтримується актуальний характер навчального контенту.

4.5 Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти

Взірцевою є практика залучення до роботи на ОНП іноземного викладача Л.Генса, а також непоодинокі випадки залучення до освітнього процесу інших іноземних науковців та професіоналів, серед яких: Олександр Романко (PhD, IBM Canada), Аарон Кеннет (Fulbright ETA); Медані Бхандарі (PhD, Університет Акамаї, США); Санаул Мостафа, (PhD, професор, Канада); Діпра Джха (PhD, Університет Небраска, США); Лорд Ричард Балфе (Великобританія, Alma mater London School of Economics), Девид Тіллі (професор університету Меріленду). ЕГ констатує, що задіяні на ОП викладачі брали участь у програмах міжнародної академічної мобільності для підвищення кваліфікації.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

5.1 Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь

Повна відповідність. У силабусах чітко й детально розписані критерії оцінювання за кожною з дисциплін; засоби діагностики та критерії оцінювання чітко зорієнтовані на вимірювання ступеню досягнення результатів навчання за освітніми компонентами та програмних результатів навчання. Терміни завчасного оприлюднення дотримуються.

5.2 Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)

не застосовується

5.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

не застосовується

5.4 У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності

Відповідність на взірцевому рівні. У СумДУ запроваджено дієву систему протидії академічній недоброчесності. Будь-які прояви останньої підлягають невідворотному покаранню. ЗВО є учасником проекту Сприяння академічній доброчесності в Україні, який адмініструється американськими радами з міжнародної освіти. В ЗВО починаючи з 2016 року системно проводяться заходи з популяризації принципів академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності. Зокрема проведено серію семінарів з дослідницької доброчесності із охопленням більш ніж 500 учасників із 246 закладів вищої освіти і наукових установ з 22 областей України, а також Канади, Польщі та Молдови. В ЗВО запроваджено системну перевірку на унікальність не тільки україномовних, але й англomовних текстів.

Критерій 6. Людські ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

6.1 Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання

Взірцевою є висока публікаційна активність НПП ОНП, в тому числі у журналах, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, а також високі індекси цитування, зокрема, Л.Г. Мельник (h=6), Кубатко О.В. (h=6), Люльов О.В. (h=10), Леонов С.В. (h=10). Викладачі ОП та наукові керівники аспірантів входять до редколегій закордонних видань, що обліковуються наукометричними базами Scopus та WoS (Кубатко О.В., Мельник Л.Г., Сотник І.М., Дегтярьова І.Б., Чигрин О.Ю.).

6.2 Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми

не застосовується

6.3 Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Відповідність на взірцевому рівні. При кафедрі функціонує експертна рада роботодавців зі спеціальності 051 Економіка, що систематично і регулярно долучається до перегляду освітніх програм і інших форм взаємодії за спеціальністю, в тому числі й на 3 рівні вищої освіти за ОНП «Економіка».

6.4 Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

не застосовується

6.5 Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями

Взірцевим є залучення викладачів кафедри до міжнародних грантових проектів, в тому числі проектів Жана Моне, участь в яких забезпечила підвищення їх професійної кваліфікації.

6.6 Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності

Інноваційним і взірцевим є функціонування в ЗВО Центру розвитку кадрового потенціалу навчального закладу (навчання в ньому НПП СумДУ є безкоштовним) та запровадження накопичувальної системи підвищення кваліфікації, що є ефективним стимулом до підвищення педагогічної майстерності НПП.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

7.1 Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання

Відповідність на взірцевому рівні. Для проведення наукових досліджень здобувачі можуть використовувати науково-дослідну базу науково-дослідного інституту економіки розвитку СумДУ МОН і НАН України (активна діяльність з 70-х років), Центру віртуальної та доповненої реальності тощо. Позитивною практикою є використання субрахунків кафедр як фінансового джерела для розвитку інфраструктури, матеріального стимулювання. Репозитарій СумДУ згідно з рейтингом Webometrics Transparent Ranking of Repositories за кількістю документів, проіндексованих Google Scholar, посів 35 місце серед усіх світових репозитаріїв, 29 місце серед інституційних репозитаріїв світу та 1 місце серед репозитаріїв України. У 2019 році бібліотека СумДУ стала переможцем у номінації "Великі бібліотеки" конкурсу "Бібліотека року 2019" Української бібліотечної асоціації, за втілення проєктів "Читання змінює нас і все навколо" та "Зелена бібліотека".

7.2 Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми

Безоплатний доступ до інфраструктури та інформаційних ресурсів підтверджено

7.3 Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси

Відповідність на взірцевому рівні. Для здобувачів та НПП створено сучасне комфортне середовище, яке є безпечним та орієнтованим на навчальні та дослідницькі цілі. У ЗВО діє центр підтримки сім'ї «Студентський лелека», у якому є можливість перебування дітей на час зайнятості батьків у стінах СумДУ. Проводяться регулярні та різноманітні заходи щодо пропаганди та розвитку здорового способу життя, як серед студентів, так і серед співробітників СумДУ.

7.4 Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

ЗВО, кафедра, викладачі та наукові керівники на взірцевому рівні забезпечують всі види підтримки здобувачів. Освітня підтримка передбачає включення кожного здобувача у комфортне та прогресивне освітнє середовище СумДУ: визнання активної ролі здобувачів і спілкування на засадах партнерства; вирішення значної частини питань здобувачів за участі НТСА, за допомогою опитувань <https://tinyurl.com/yc43vufu>; підтримка культури оперативної реакції на запити здобувачів щодо розвитку інфраструктури і підвищення якості сервісів; збільшення кількості аудиторій з креативним простором; створено стартап-центр СумДУ; широке використання сучасних технологій дистанційного навчання; регулярні зустрічі здобувачів з керівництвом і викладачами ОП; розклад занять формується на умовах пріоритетності інтересів аспірантів; викладачі ОП забезпечують можливості постійного консультування аспірантів (у т.ч. дистанційно, належне фінансування розвитку інфраструктури. Інформаційна підтримка - інформаційні ресурси за ОП формуються відповідно до її профілю й сучасних тенденцій наукових досліджень, включають наукову, навчально-методичну літературу, періодичні видання «Економіка і прогнозування», «Економіст», «Journal of European Economy», «Механізм регулювання економіки», бази Scopus і WoS, тематичні бази <https://tinyurl.com/y7u6rww4j>. Всі ОК на 100% забезпечені новітніми та класичними навчальними і науковими виданнями. Дистанційний формат навчання підтримується через сайт кафедри, програмні продукти Google, засоби електронного навчання (Umix, OCW, LecturED <https://elearning.sumdu.edu.ua/>). Соціальна підтримка - СумДУ надає у користування навчальну, спортивну, оздоровчу бази, стимулює і підтримує участь у дослідницькій діяльності, удосконаленні освітнього процесу; забезпечує орієнтацію на саморозвиток здобувачів; врахування індивідуальних особливостей здобувачів, у т.ч. створення умов для осіб з особливими потребами та соціально незахищених верств населення; серед аспірантів, які проживають у гуртожитках, проводиться роз'яснювальна робота щодо можливості отримання субсидій: СумДУ організовує зустрічі представників Департаменту соцзахисту населення міста з аспірантами і студентами; діє університетська клініка. Інформування щодо доступу до всіх видів соціальної підтримки забезпечує сторінка "Соціальне обличчя СумДУ" <https://tinyurl.com/res7rnx>. В СумДУ реалізується проєкт «Університет, дружній до сім'ї».

7.5 Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою

В СумДУ створено сучасне інклюзивне освітнє середовище <https://tinyurl.com/uszoto5> Здобувачі з особливими освітніми потребами за ОП «Економіка» на сьогодні не навчаються

7.6 Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Взірцевий рівень поєднання системи локальних документів відповідної спрямованості та організаційних заходів щодо профілактики та вирішення конфліктів.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

8.1 Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми

не застосовується

8.2 Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми

Часткова невідповідність: у 4 із 13 питань, за якими відбувається опитування здобувачів, які стосується відповідності ОНП науковим інтересам здобувачів, якості підготовки до дослідницької діяльності, достатності навчальних курсів для формування загальних компетентностей і залучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти (табл.1, 2, 3, 12 звіту про результати опитування здобувачів у 2019-2020 н.р. <https://drive.google.com/file/d/1lZ4aqWe-vP2DnwIF-bgqcrIFPpXVhQVc3/view>) відсутній варіант відповіді, що міг би констатувати невідповідність. Є варіанти: «так цілком», «переважно / скоріше так», «важко сказати», у питанні №3 додано варіант «є сумніви». Це є маніпулятивною практикою. Варто переглянути перелік відповідей, додавши до нього ті, які спростовують спроможність ОНП задовольнити відповідну потребу здобувача та провести нове опитування здобувачів. ЗВО у відповіді на проект висновку ГЕР вказує на те, що в окремих із зазначених вище питань негативні відповіді були передбачені, втім не представлені в таблицях, оскільки не були обрані жодним із респондентів. Втім для забезпечення прозорості опитування для усього кола стейкхолдерів рекомендуємо в подальшому представляти повні таблиці відповідей на питання, навіть, якщо значення окремих стовпців даних будуть нульовими.

8.3 Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери

не застосовується

8.4 Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми

не застосовується

8.5 Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми

не застосовується

8.6 Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми

не застосовується

8.7 В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою

не застосовується

Критерій 9. Прозорість та публічність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

9.1 Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

не застосовується

9.2 Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін

Часткова невідповідність: на веб-сайті ЗВО розміщено проєкт ОНП 2020 року та його верифікована версія, зазначено адресу електронної пошти та посилання на гугл-форму, за якими приймаються пропозиції і зауваження до ОНП, але не вказано строків громадського обговорення. Також на веб-сайті відсутня узагальнена інформація про надані пропозиції, яка підлягає оприлюдненню протягом тижня з моменту закінчення громадського обговорення, а факт наявності верифікованої програми свідчить про те, що цей термін вже сплив.

9.3 Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства

На етапі експертизи було висловлено зауваження щодо недостатньо зручного доступу до освітньо-наукових програм зі сторінки аспірантури й докторантури, а також розміщення актуальної інформації щодо взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами, на які ЗВО оперативно відреагував, усунувши зазначені недоліки.

Критерій 10. Навчання через дослідження

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю

Повна відповідність

10.2 Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень наукових керівників

Взірцевий рівень відповідності забезпечується, по-перше, проектуванням спільних дослідницьких напрямів (наукового керівника і аспіранта) на етапі вступу, для чого використовується підготовка дослідницьких пропозицій абітурієнтів та їх обговорення; по-друге, висококваліфікованим кадровим складом ОНП, активною дослідницькою діяльністю наукових керівників, що відкриває достатньо широкі можливості для обрання нових актуальних тем в межах наукового поля базової кафедри.

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо)

Взірцевий рівень відповідності забезпечено на всіх етапах виконання досліджень та апробації наукових результатів. За комплектом характеристик можна зробити висновок, що в межах ОНП "Економіка" створено справжнє сучасне дослідницьке середовище, яке забезпечує можливість обрати актуальну в міжнародному вимірі тему; провести під кваліфікованим керівництвом дослідження, використовуючи багату інфраструктуру та всі види підтримки, які пропонує університет; отримати досвід оформлення та презентації результатів досліджень у вигляді статей для

міжнародних видань; провести апробацію наукових результатів в межах наукових семінарів кожної кафедри, дотичної до реалізації ОНП, регулярних наукових конференцій, що проводяться СумДУ (6 є дотичними до тематики ОНП "Економіка"), набути soft skills дослідника в ході організації численних наукових заходів різного рівня, підготовці запитів на конкурсне фінансування; отримати досвід виконання досліджень на замовлення на основі участі в реалізації міжнародних проектів базової кафедри, співпраці з владою та бізнес-середовищем Сумської області; розвинути мовну компетентність. Взірцеві практики зазначені також в описах критеріїв 4, 6, 7.

10.4 Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо

Відповідність на взірцевому рівні. Закладом вищої освіти реалізуються міжнародні проєкти, до участі в яких залучаються аспіранти. Четверо з них підтвердили участь у програмах академічної мобільності за кордоном. Крім того мають місце публікації аспірантів за кордоном, в тому числі у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science. Наприклад, аспірантка Миненко С. має відповідну публікацію у литовському журналі Вільнюського технічного університету Гедиміна. Базова кафедра має 10 міжнародних партнерів, в період 2016-2020 реалізовано 2 проєкти - науковий швейцарсько-українсько-єстонський проєкт SCOPES та україно-литовський проєкт); отримано 4 гранти ЄК по програмі Жана Моне, викладачами ОНП отримано більше 10 індивідуальних грантів; 7 науковців за ОНП протягом 2016-2020 рр. пройшли міжнародні стажування, у т.ч. 1 – за програмою Fulbright, що в сукупності забезпечує достатні передумови для включення аспірантів у міжнародне дослідницьке середовище.

10.5 Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються

Відповідність на взірцевому рівні. Наукові керівники є дуже активними дослідниками, переможцями конкурсів наукових проєктів від НФДУ, МОНУ, керівниками та виконавцями держбюджетних та госпрозрахункових НДР на замовлення підприємств та органів державної влади. Наприклад, Леонов С.В. протягом останніх 5 років був керівником / виконавцем 3 міжнародних дослідницьких проєктів, 26 НДР (в тому числі експертні роботи за договорами з органами місцевого самоврядування), Кубатко О.В. – 4 міжнародних та 4 українських НДР, і т.д. У 2020 році викладачі ОП вибороли 2 із 5 кафедр Жана Моне, профінансованих Єврокомісією в Україні.

10.6 Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

Взірцеві практики зазначені в описі підкритерію 5.4

3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми

У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

1. Уточнити орієнтацію програми, привести її у відповідність до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій 2. Доповнити перелік компетентностей та ПРН ОНП такими, що стосуються реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності, внести відповідні зміни до переліку та / чи змісту ОК програми.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

1. Передбачити безпосереднє проведення аспірантами лекцій та практичних занять як завдання в межах ОК «Педагогічна практика за професійним спрямуванням» 2. Забезпечити системне доповнення педагогічної практики дослідницькою для усіх без виключення аспірантів, інституціоналізувати таку.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

не застосовується

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

не застосовується

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

не застосовується

Критерій 6. Людські ресурси
не застосовується

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси
не застосовується

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Переглянути множину відповідей на запитання анкети здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня щодо оцінювання якості реалізації освітньо-наукової програми 051 Економіка, додавши до них ті, що спростовують спроможність ОНП задовольнити відповідні потреби здобувачів, та провести нове опитування

Критерій 9. Прозорість та публічність

Забезпечити інформування внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів про результати громадського обговорення ОНП

Критерій 10. Навчання через дослідження

не застосовується

4. Додатки

Відсутні

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні ГЕР так, як його викладено вище.

Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.

Головуючий на засіданні ГЕР

ШАУЛЬСЬКА ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА